

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Theophili Raynavdi, Ex Soc. Iesv. Erotemata De
Malis Ac Bonis Libris, Deque Ivsta Avt Inivsta, eorumdem
confixione**

Raynaud, Théophile

Lvgdvni, 1653

IV. Quod, alienos libros malè configentium peccatum?

urn:nbn:de:hbz:466:1-11141

non ex affectus proprij, vel alienæ voluntatis amissi, ferre iudicium. [Ipso iure cautum est, vt sacrorum Euangeliorum Scripturæ terribiles, ante sedem iudicalem deponantur, ibique ab initio litium, ad finem vsque permaneant; nec amoucantur, nisi sententia recitata, quo totius Consistorij latitudo, Dei ipsius repleta præsentia, omnibus ad sacrosanctas Scripturas, metum incutiat, & reuerentiam; & ab inquisitione veritatis, omnis iniquitas propulsetur.] Codex SS. Euangeliorum exhibet Christum, quod vel ex illo exemplo constat, quo in factis Conciliis, codex Euangeliorum throno impositus, in media Concilij Basilica statuebatur, vt Christus Concilij Præses agnosceretur. Qui igitur iudicant, meminerint se iudicandos, & præsentem iudicij incorruptissimi super eos intuitum extimescentes, ne statuant oculos suos declinare in terram.

EROTEMA IV.

*Quod alienos libros malè configentium,
peccatum.*

Omninò grauem esse culpam eius, qui alienum librum immeritò configit, intelligi potest ex damnis, quæ inde in libri autorem, & alios redundant.

544.

Ad damnum me restringo, vt tuissam faciam charitatis violationem, quam apertè infert indebita in alienum fœtum grassatio, qualem admitteret, qui in liberos alicuius sæuiret. Neque enim, vt est apud Synesium, aliter erga libros suos quisque afficitur, quàm parentes erga liberos, suntque hi, mentales veluti fœtus. Eam item ob causam me ad damna restrinxi, vt missam facerem ingratitudinem, quæ certè insignis est erga libri scriptorem. Hic enim velut communis quidam Orbis terrarum Magister, (prout Themistium, Constantius de eo agens appellauit, & scriptores Seneca *epist.* 64.) eadem gratitudine, & obseruantia colendus fuerat, qua Magistri à Discipulis coluntur, aut coli debent: quam esse debere longè maximam, & eximiam, ostensum est in tractatione d*obseruantia*. Pro ea autem gratitudine, per ingratitudinem non leuem, configitur, damnaturque. Et quidem, quod acerbius est, sine causa, & pro bonis tot, ac tantis, quæ ab idoneo scriptore manant, vt videre est apud Laurentium Iustinianum in præfatione ad librum suum *de casto connubio Verbi, & Anima*, retribuuntur ei mala.

Mala libri confixio, iniuste ledit Autoris famam: hæc ex bono libro, cuiusmodi.

Dimissis ergo his maculis queis confixio iniusta sordet, constat interuenire in eo factò, veram aduersùs libri Autorem iniuriam, contra verum, & proprium ius famæ, quod libri confixione violatur. Nam & ipsa fama directè tollitur, & nigro theta deformatur, proscinditurque: & ne augetur, (quod

545.

Qq 2

libro

libro bono si indemnus abiisset, præstandum erat,) malignè impeditur. Et la-
bes quidem iniusta famæ autoris, tamdiu durabit, quamdiu memoria confi-
xionis superstes erit; quod plerumque, præsertim apud aliquos, est valdè diu-
turnum. Impeditio autem famæ à bono libro obuenturæ autori, quantum sit
damnosa, non potest melius deprehendi, quàm si consideremus, quantum
decus, quàmque longævum, autori obtingat ex libro bono. Graues sanè scri-
ptores, hoc decus tanquam æternum celebrant, cum profani, tum nostri, Pli-
nius lib. 1. epist. 3. in fine, Caninium Ruffum, sic hortatur ad scribendum.
[Quin tu, (tempus enim,) humiles & sordidas curas aliis mandas, & ipse te
in alto isto, pinguique secessu studiis asseris? Hoc sit negotium tuum, hic la-
bor, hæc quies: in his vigilia, in his etiam somnus reponatur: effinge ali-
quid, & excude, quod sit perpetuè tuum. Nam reliqua rerum tuarum, post
te, alium atque alium dominum sortientur. Hoc nunquam tuum desinet esse,
si semel cœperit.] Et lib. 2. epist. 10. sic affatur Octavius. [Habe ante oculos
mortalitatem, à qua asserere te, hoc vno monumento potes. Nam cætera
fragilia, & caduca, non minus quàm ipsi homines occidunt, desinunt-
que.]

Martialis lib. 10. Epigram. 2.

Lector; opes nostra, quas cum mihi Roma dedisset,

Nihil tibi quod demus, maius habemus, ait.

Pigra per hunc fugies ingrata flumina letes,

Et meliore tui parte superstes eris.

Marmora Messala findit caprificus, & audax

Dimidios Crispi mulio ridet equos.

At chartis nec fata nocent, nec secula præsumt:

Solaque non norunt hæc monumenta mori.

Ex Nasone, Horatio, Lucano, Tibullo, Tullio, & Anthologiæ fertis, id
ibi egregiè illustrat, præstans in paucis interpret Mattheus Raderus.

546.

Christiani, eam scriptionis bonæ perennitatem æquè agnoscunt. Autor
libri *de operibus Christi cardinalibus, in præfatione*, per scripta, viuacem auto-
torum famam, & gloriam indelebilem perseverare docet; & secula transcen-
dere. Possidius in calce vitæ Sancti Augustini, eius perpetuam fore memo-
riam ob libros conscriptos, haud falsus vates confirmavit, adducto etiam hoc
secularis Poëtæ de se loquentis epitaphio, quod tumulo suo adscribi
voluit.

Vivere post obitum vatem, vis nosse, viator?

Quod legis, ecce loquor, vox tua nempe mea est.

547.

Petrus Blefensis epist. 77. [Nostra etiam scripta, quæ se diffundunt & pu-
blicant circumquaque, nec inundatio, nec incendium, nec ruina, nec mul-
tiplex seculorum excursus poterit abolere. Sola scripta sunt, quæ mortales
quadam famæ immortalitate perpetuant, & actibus veterum, quos tradunt
ad posteros, nullam permittunt obrepere vetustatem.

Ore legat populi, perque omnia secula fama.

Si quid habent veri vatum præfagia viuam;

dicit Ovidius. Cum Antonius linguam Ciceronis abscinderet, quia in ipsum
dictauerat inuectivas, dicitur ei Cicero respondisse:

Nil

Nil agis Antoni, scripta diserta manent.

Quis hodie Lucilium cognouisset, nisi cum Seneca suis epistolis illustrasset. Plus Cæsaris laudibus addiderunt scripta Virgilij, & Lucani, quam omnes diuitiæ, quas de diuersis mundi Prouinciis adunauit. Prudentia Ithaci, & Pelidæ virtus, sub tenebris ignorantiae vsque hodie latuissent, nisi eas diuina Homeri mens, carmine publicasset. Ideò Principibus terræ, & his qui res arduas mundi gerunt, nihil ad laudis acquisitionem posset commodius inueniri, quam eos familiares, & amicos habere, qui scribendo scirent, & possent res gestas ad posteros deriuare.]

Eadem confixio aliter Autori iniuriosa, imò Orbi vniuerso, ob restinctum inde scribendi studium.

Haecenus de prima, & parentissima iniuria aduersus scriptorem in libro suo iniuste confixum. Et potest quoque alterius generis vera iniuria contra Autorem admitti, si ob confixionem lucro sperato excidat, aut imminutionem subeat fortunarum, non refulsis expensis, quas ab eo circa librum confixum factas fuisse contigerit. Ea verò iniuria, frequentius, (apud nos quidem,) Bibliopolis inuritur, cum ob confixionem librorum magnis sumptibus editorum, diuenditione prohibentur. In quemcunque verò cadat, iniuria est vt plurimum grauis.

548.

Sed latius peruagatur iniuria per malignam confixionem, nec in vnus modò, vel alterius, sed in vniuersi planè orbis incommodum vertitur. Quam enim hominum vniuersitati conducatur, libros conscribi, me tacente, res ipsa loquitur. Et intelligi potest ex illis, quæ Gerfo latè disputat integro libro de laude scriptorum, hoc est, *ex scriptorum*, siue amanuensium, qui alienos libros describentes, perpetuam faciunt disciplinarum transmissionem; quod nondum tunc inuecto, aut vulgato calcographiæ vlu, eximiis laudibus celebrat Gerfo, negans esse seruile opus, in festis veritum. Dignum fuisse visum Constantino Magno in illius curam laboris inuigilare, refert Eusebius *lib. 4. de vita Constantini cap. 36.* Quin etiam insigni miraculo comprobatur, quantoperè Deus eum laborem circa bonos libros impensum, habeat acceptum, iam olim in Riccardo Anglo Præmonstratensi, confirmatum prodit Cæsarius *lib. 12. cap. 42.*

Cassiodorus verò in Scriptorum laudes adeò concitatur, vt videri possit nimius. Placet locum eius adscribere *ex lib. din. lect. cap. 30.* quia multo magis facit pro scriptoribus. [Ego fateor, (inquit,) votum meum. Inter vos quæcumque possunt corporeo labore compleri, antiquariorum mihi studia, si tamen veraciter scribant, non immeritò forsitan plus placere; quod & mentem suam relegendo, Scripturas diuinas salutariter instituunt, & Domini præcepta scribendo, longè latèque disseminant. Felix intentio, laudanda sedulitas, manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, salutem mortalibus tacitam dare, & contra Diaboli surreptiones illicitas, calamo, atramentoque pugnare; tot enim vulnera Satanas accipit, quot antiquarius, Domini verba describit; vno itaque loco situs, operis sui disseminatione, per diuersas Prouincias vadit. In locis sanctis legitur labor ipsius. Audiunt populi vnde

549.

Q 9 3 16

se à praua voluntate conuertant, & Domino pura mente deseruiant. Operatur absens de opere suo. Neque dicere vicissitudinem illam de Doctorum bonis nos posse percipere; si tamen non cupiditatis ambitu, sed recto iudicio talia noscatur efficere. Verba cælestia multiplicat homo, & quadam significatione comprobabili, si fas est dicere, tribus digitis scribitur, quod virtus sanctæ Trinitatis effatur. O spectaculum benè considerantibus gloriosum, arundine corrente verba cælestia describuntur, vt vnde Diabolus caput Domini in passione fecit percipi, inde eius calliditas possit extingui. Accedit etiam laudibus eorum, quod factum Domini aliquo modo videntur imitari, qui legem suam, (licet figuratim sit dictum,) omnipotentis digiti operatione conscripserunt. Rabanus *car. 28.* Scriptores collaudat, & præfert pictoribus. Exornauit etiam eisdem cumulatè Brouerus *lib. 1. antiq. Fuldens.* necnon Trithemius *libro integro*, qui inter opera eius spiritualia legitur.

550. Hæc sunt librariorum, siue exscriptorum encomia. Et tamen sæpè malè describunt, omniæque erratis faciunt. Sanctus Anastasius Sinaita in proœmio *ad 178.* queritur, exscriptores totum suum implese blasphemis. S. Hieron. *epist. 28.* de eorum erroribus pinguis exostulat, & epistola ad Domnionem idem queritur. Et Chronico Eusebij à se translatò adiurationem præfixit, qua scriptores vrgeret ad exscribendum fideliter, imitatus S. Irenæum, qui per Christi nomen, & tremendum iudicium, adiurat exscriptores in calce operis de Ogdoade, quem librum Eusebius suæ historiæ inseruit, & habetur inter noua fragmenta. S. Gaudentius in *Operis præfatione ad Beniolum*, de suis tractatibus corruptissimè exscriptis conqueritur. Latè item Petrarcha *lib. 1. de remediis cap. 43.* de librariorum flagitiis, & oscitantia in libris exscribendis exostulat; idèmq; facit Hostiensis in *summa proœmio*. Ex Ethnicis damnant negligentia librariorum, Symmachus *lib. 1. epist. 24. & 18.* ac Dio *orat. 42. in fine*, ac Palladius Rutilius in *præfatione libri de insuione*. Ipse Cicero Attico fateatur, nescisse se quo se verteret præ tanta librariorum in libris exscribendis mendositate. Si ergo librarij, & exscriptores, tametsi tam multa peccantes, omni laude digni sunt visi, & tantam utilitatem generi humano creare sunt existimati sapientum iudicio; quanto maior utilitas ab iis deriuari censenda est, qui libros ipsimet conficiunt, & suo labore, ac vigiliis, alienorum ingeniorum culturam promouent?

551. At huic cupiditati alios librorum conscriptione iuandi, frigida affunditur bonis ingenij, cum patere se, tam præposteris iudiciis, vel etiam inuidiæ, & calumniæ vident. Itaque satius ducunt sibi viuere, & pingui otio frui, quàm per alienam animi impotentiam, iugibus molestiis compleri, & nouam subinde famæ cladem subire; quod extremæ insanix, damnat Sanctus Hieronymus in *præfatione ad Domnionem*. Vnæque præfocatur, legendi, ac studendi voluntas. Nam Sancti Damasi iudicio, lectionem sine stylo, somnum esse, S. Hieronymus ad eundem Pontificem scribens, est Autor. Hoc quamuis semper valuerit, ac nunc quàm maximè. Nam, vt monuit Luysius Legionensis *præfatione sua in Cantica*, tam multi nunc excubant in carpenda, quæ benè ab aliis scripta fuerint, vt scriptio nec aliis sit admodum utilis, nec Scriptoribus vacua periculo euadat. Quod si priuatorum morsus, eaque præposteræ de alienis scriptoribus iudicia, liberorum ingeniorum, nulla ad id ful-

tarum

torum legitima potestate, plerisque scriptoribus oblocutionum fastidia veritis, idoneam feriandi causam præstare sunt visa, ut Viues notavit *lib. 5. de tradendis disciplinis*; multò magis idem poterit esse eorum sensus, qui confixos se aliquando ab iis viderint, quorum censendi acritudinem armet potestas; præsertim non arrogata, quæ faciliùs flocci fit, sed legitima, exerta illegitimè: id est, contra ius, falsque, & cum nulla suppeteret idonea configendi occasio. Et is quidem, qui sine potestate librum damnat, aut lacerat, iniustè agit; qui verò iudicis partes obiens idem præstat, multo iniustiùs se gerit, iuxta præclaram Isidori Pelusiotæ doctrinam *lib. 4. epist. 83.*

*Suffixiones Catholicorum per Catholicos,
scandalo hereticis.*

Non est præterea dissimulandum, damnum, quod ex huiusmodi iniustis & malignisque confixionibus iudicialis oritur, spectatis iis, qui à fide alieni extra Ecclesiæ caulis oberrant. Quod est in hanc rem, validum sanè Pamphili, vel potiùs Eusebij, argumentum, in Apologia. Dissimulo gaudium, quod eis ex nostris contentionibus, ac rixis aduenit; itaut in nos ipsi retorqueant, hac ex causa, quod SS. plerisque PP. hæreticis obiecissemus, Cyprianum, Epiphanium, (optimè *heresi 30.* exemplo Aspilogorgonis,) Augustinum 18. *ciuit. cap. 51.* Irenæum *lib. 1. cap. 5. & lib. 4. cap. 69.* Vigilium *lib. 2. & 4.* contra Eutychem, & alios: perpetuas, inquam, & inconciliabiles inter eos animorum abiunctiones & dissidia, dum alij in alios grassantur, ac sæuiunt. Non inaudita, aut hîc insolita referre in hoc genere possem quamplurima, nisi reficere huiusmodi sordes, & iniucundam, & ab hoc loco alienum ducerem. Gebennæ in Spelæo iniquitatis, & meretricis Calvinianæ lupanari, vix vlla in Catholicos à Catholicis censura stringitur Romæ, Parisiis, & apud extremos Hispanos, quin mox ab eis recusa in hunc finem, vbique spargatur, ut animorum consensionem, (sicut ipsi malignè interpretantur,) inter Catholicos nullam esse, palàm faciant: impleturque verbum Hieronymi ad Augustinum, [Æmuli, & maximè hæretici, si diuersas inter nos sententias viderint, de animi calumniabuntur rancore descendere.] Nec minùs miserandum est, quod eo nomine apud suos, (præsertim scripturientes,) id assequuntur, ut persuadeant in Ecclesia Catholica plusquam carnificinam, & lanienam bonis ingeniis admoueri; dum vix quicquam scribunt, quantumuis mollitu, & interpretatu non difficile, quod vngues, vel dentes effugiat eorum, quos potestatem legitime sanctæque collatam, vel imprudenter, vel pro affectu administrate, criminantur. Quod summum est hac in parte damnum, eleuetur ex ratione fama optimorum auctororum, omninò benè de Ecclesia meritorum, ac corporum, quibus eorum plerique sunt conferti; & inefficaces redduntur labores vtrorumque, in hæreticorum conuersionem, dum eis ab iniquitatis Magistris opponitur, quo loco sit apud ipsos Catholicos censores, & Magistratus, doctrina quam tradunt, & libri, quos conscribunt; ut dicant, & ipsi, *Inimici nostri, sunt indices.* Extat Geneuæ recusus, Index expurgatorius Hispanicus: ibi digitalibus literis exhibent damnationem operis Hieronymi Plati, eo quòd

532.

quòd ad marginem libri iubeatur apponendum *cautè lege*; & locus est, quo de periculis Cleri secularis disputat præ S. Bernardo, & Petro Blesensi, admodum ieiunè.

Gravitas culpe mali censoris, eruitur.

- § 53. Hæc quisquis vel tenuiter pensauerit, non dubium, quin mortalis culpæ damnaturus sit, censorem qui vel ut iniuriam ab Authore quopiam cœtæve cui is conferitur, irrogatam vlciscatur, vel ut tempori seruiat, aut ut alceri eam abs se gratiam exposcenti vlciscatur, librum innoxium, quæ sitis prætextibus iniuriâ confixerit. Materia enim gravis est, & damnum, quod infertur auctori, est longè maximum. Alia item pleraque capita proximè tacta, culpam illam inter minutas referri non sinunt. Damnantur ergo, qui damnant, nisi eam noxam per pœnitentiam eluant; agnoscenturque verissimum, quod dixit Adrianus I. *Canon. 66. ex. 72.* pro Ingelramno collectis. [Maius periculum est iudicantis, quàm eius, qui iudicatur. Vnde unicuique prouidendum est, ne aliquem iniuste iudicet, aut puniat.]

Quid peculiariter Pontificiis Censoribus timendum.

- § 54. In Romanis confixionibus per Pontificios ministros latis, ea specialis macula cernitur, si indebitè fiant, quod iniusta confixio in Sedis Apostolicæ iniuriam, & vilipensionem aliquam apud improvidos redundat. Omnia enim, quæ à delectis Pontificia autoritate censoribus perpetrantur, eadem autoritate quasi perspersa transmittuntur per orbem, vbi nunc mortales (heu!) decussa veteri simplicitate, & succiso obedientiæ vigore, homines plus iusto plerumque oculari, de censuris alienis censuram facillè ferunt, & iudicia etiam cum sunt iusta, ita librant, ut in partem sinistram facillè detorqueant, quæ iure ac meritò fuerint constituta. Inde ergo efficitur, ut multo magis nihili fiat confixio, cum iniusta fuerit; (quod ob eruditionem, quæ alibi potest esse, non minor, latere nequit;) isque malè latæ suffixionis despectus, in contemptiōnem Pontificiæ autoritatis, qua huiusmodi censores constituti sunt malè vertitur, sed tamen vertitur. Experti sanè sumus non semel, confixiones Romanas neglectui à plerisque Transalpinis haberi, illiusque neglectus partem aliquam (quod dolendum, imò & auerſandum est,) refundi in autoritatem, cuius portio est, censoria, quam administrari exerunt. Hoc si in censuris ritè ac iure latis, quales omnes Romanas haberi par est, non semel deprehendimus; quanto faciliùs consequeretur, si vitio ministrorum, qui creditam sibi potestatem in maleuolentiæ suæ arma verterent, liber innoxius, iniusta confixione percelleretur, ita ut autor verè, ac iure posset illud Erasmi sub initium Apologiæ contra Stunicam vsurpare? [Aliqui per fumos autoritatis Pontificiæ, sibi tyrannidem vsurpant in omnes; nihilque eis non licet impunè.] Quanto iure hoc Erasmus dixerit, meum non est inquirere, & volo hoc eum immeritò dixisse. Dixit tamen, nec dubium quàm exulcerata pectora in easdem voces, possint erumpere, nec absque oblæsione famæ quam integram seruari interfuerat, talia damnatoribus suis ingerere. Videſis insuper Cauellum *in vita Scoti c. 5.* vbi de arrogata in quosdam Autores tyrannide, intrepidè expostulat.

Quare

Quare meritò Gerſo tom. 1. tract. de examinat. doctrin. p. 2. consideratione 5. poſcebat, vt curia Summi Pontificis haberet Doctores Theologos, ac cenſores, (de his namque agebat,) [*Non parciales, non ſeductos, non faſtuosos, non quætuosos, aut inuidos, non poteſtati ſeculari, non ſpiritali plus quam veritati fauentes; alioqui tolerabilius eſſet nullos habere, quam tales pati.*] Addere æquè poterat, quos ex illa ſublīmi, & præcellā veritatis ſpecula deligi ad cenſendum de aliis contrigerit, non præcipites, non procliues ad ſuffigendum, ſed veluti per vim ad id adigi, oportere. Qua in parte habent Romani cenſores, quam imitentur, Apoſtolicam Sedem. Eam enim in notandis, & hæreſeos errorisve inſimulandis quibufvis, maturitate ac tarditate ſumma ſemper proceſſiſſe, demonſtrat Heſſelius lib. de perpetua Cathedra Petri firmitate c. 8. 100.

555.

EROTEMA V.

*Ad quid teneatur qui alienum librum
malè confixit.*

Sepoſitum cenſorem qui citra culpam omnem, opus alienum damnaret, ſadmiſſa tantum iniuria materiali. Id enim vel nunquam contingit, vel admodum infrequens eſt, ob cenſorum idoneorum peritiam, quæ ignorantiam depellendo, obſtruit viam illam auertendi culpam. Quòd ſi aliquando ita accidere ſupponamus, vt cenſura nonniſi materialiter iniuſta feratur; eadem ferè iniicitur obligatio cenſori, ex quo ſoluta ignorantia, errorem ſuum, quo priùs inculpabiliter laborabat, deprehendit; quæ cenſori formaliter iniuſto iniicitur; quia quamuis mitiùs cum eo ſit agendum ob culpæ formalis defectum, tamen tenetur ipſe quoque, & quidem iuſtitie titulo, (vt fert probabilior ſententia,) ad præſtandos indemnes quos læſit, vt ex dicendis intelligetur.

556.

Mala cenſura; inprimis reuocanda.

Sepoſito itaque huiuſmodi cenſore, agamus de eo, qui malè, & cum culpa damnarit. De hoc non eſt dubium, quin ad retractationem, & famæ, & honoris, damnorumque omnium ex iniuſta confixione conſecutorum reſtitutionem teneatur; & quidem quamprimùm, cum iniuria irrogata non patiat rem differri. Prorogatur enim, & continuatione fit maior, vt in ſimili dicitur circa furtum, & detractationem. Cumprimùm ergo ſuppetit facultas, adhibenda eſt inprimis reuocatio. Diſertiffimè cap. qualiter & quando, de accuſat. Innoc. III. duobus Inquiſitoribus in hæc verba præcipit. [*Ne inde naſcantur iniuriæ, unde iura naſcuntur; mandamus quatenus ad conſcientiæ veſtræ iudicium recurrentes, ſi contra præſcriptum ordinem tanquam homines exceſſiſtis; non pudeat vos errorem veſtrum corrigere, qui poſiti eſtis, vt aliorum corrigatis errores; quoniam apud iudicem diſtinctum, in qua menſura menſi fueritis, remittetur vobis.*]

557.

R. r

Morem